

Historische Ecologische Wandelroute

Het Noorderplantsoen

gemeente
Groningen

Het Noorderplantsoen

Het Noorderplantsoen is aangelegd op de stadswallen uit de 17de eeuw. Dit gebeurde nadat in 1874 de stadswallen geen functie als vestingwerk meer hadden. Rond die tijd is men begonnen met het aanleggen van het park. Tijdens de aanleg zijn veel originele overblijfselen van de vestingwerken behouden gebleven. Zo zijn de verschillende vijvers in de vorm van de oude stadsgracht aangelegd en de stadswal zie je op verschillende plaatsen in het park terug komen. In het park bevindt zich onder andere de Kruitdwinger, een bolwerk waarbinnen oorspronkelijk de opslag voor het buskruit was gevestigd, vandaar de naam. Later bewaarde verffabriek Sikkens er terpentijn, die vanwege brandgevaar niet in de stad mocht worden opgeslagen. Het wordt sindsdien het Sikkenspoortje genoemd. Toen deze verffabriek de ruimte niet meer nodig had, is de poort dicht gemaakt. Tijdens de herinrichting is een deel weer opengemaakt en geschikt gemaakt als winterverblijf voor vleermuizen. Het Noorderplantsoen is in drie fasen door verschillende landschapsarchitecten ontworpen; het oudste ontwerp komt van B. Brouwer (1874-1876), daarna kwam er een ontwerp voor het zuidelijk deel van H. Copijn en het noordelijk deel is ten slotte door P. van Harreveld ontworpen (1880-1884). Het eerste ontwerp van Brouwer was gebaseerd op de Franse landschapsstijl. Dit was destijds een veel gebruikte stijl bij de aanleg van parken. Het heeft een formele sfeer en er is veel overzicht. Copijn en Harreveld hebben dit ontwerp deels verworpen en hebben het vernieuwd naar de Engelse landschapsstijl. Het enige wat nog over is van het Franse ontwerp is de vijver in het centrum van het park. Bij de Engelse landschapsstijl wordt een soort ideaalbeeld van de natuur en het landschap in de stad gecreëerd. Het belangrijkste kenmerk van deze stijl is dat het vrij kleine park door doorkijkjes en visuele effecten veel groter lijkt dan het in werkelijkheid is. Om dit te bereiken hebben de ontwerpers gebruik gemaakt van verschillende technieken. De wandelpaden zijn slingerend aangelegd, zodat een asymmetrisch park ontstaat, wat veel verrassingsbeelden geeft. De grasvelden zijn glooiend aangelegd en de ontwerpers hebben met de grootte en kleuren van bomen gespeeld, waardoor diepte wordt geschapen. Om meer hoogteverschillen in het park te creëren, zijn kunstmatige heuvels opgeworpen. In de vergezichten die het park heeft, staan grote bomen met heldere kleuren dichtbij en verder naar achteren wordt de beplanting grauwer. Doordat deze bomen weerspiegelen in het water, wordt het gevoel van hoogte geaccentueerd (Afb. 1 Vergezicht)

Door belangstelling voor botanie zijn er in de 19e eeuw vele boom- en plantensoorten van over de hele wereld aangevoerd. Met 84 verschillende bomensoorten en vele stinzeplanten is de diversiteit in flora in het park enorm. Van 1997 tot 2004 is er een grote herinrichting geweest, dit was onderregie van J. Copijn. Hierbij zijn veel bomen weggehaald met het oog op ruimte voor andere levensontwikkelingen.

Afb. 1 Vergezicht

Ook zijn er gebieden als ecologisch gebied aangewezen. In deze gebieden is er een aangepast beheer, dat is gericht op de ontwikkeling van de natuur.

Deze wandelroute (ongeveer 2 km) leidt u langs verschillende historische en ecologische punten van het plantsoen.

Wij wensen u een prettige wandeling toe!

Routebeschrijving

1. De wandelroute door het Noorderplantsoen start voor het parkrestaurant "Jantje zag eens pruimen hangen", wat oorspronkelijk een 'melksalon' was. Loop richting de vijver en ga hier de trap af.
2. Deze vijver is het enige wat nog over is van de oorspronkelijke Franse landschapsstijl. In de bloembakken om de vijver staan 's zomers mooie planten, zoals de imponerende subtropische plant Canna.
3. Loop links om de vijver heen en ga weer de trap op. Sla hier linksaf en loop het onverharde pad in.
4. Als u hier komt, ziet u een duidelijk voorbeeld van het spelen met kleur wat gebruikelijk is in de Engelse landschapsstijl. Om u heen staan diverse donkere struiken en bomen, zoals de Hulst en de Taxus. Doordat er hier wordt gepeeld met donkere finten houden uw ogen u voor de gek, want hierdoor lijkt het pad langer dan het daadwerkelijk is.
5. Steek de Kerklaan over en ga rechts, daarna op de kruising weer links waar u het wandelpad omhoog volgt.
6. U loopt nu over de oude stadswal die in de 17de eeuw is aangelegd om de stad Groningen te beschermen tegen gevaar van buitenaf. De landschapsarchitecten hebben dit hoogteverschil ook meegenomen in hun ontwerp om u het idee te geven dat u in een groot park loopt.
7. Loop het pad af tot de verharde weg. Ga links en volg deze weg. Hier komt u links een kastanjeboom tegen met een vreemd gevormde stam. De onderkant van de stam is opvallend dikker dan de bovenkant. Dit is een litteken van een enting van een uitheemse Rode Paardekastanje op de Witte Paardekastanje. Dit heeft men gedaan omdat de uitheemse kastanje soort hier niet wil groeien, maar als bijzonder natuurfenomeen werd gewenst in de aanleg van het park (eind 19de eeuw). Er zijn meer van dit soort bomen in dit plantsoen.
8. Aan de overzijde van de verharde weg is weer een voorbeeld van dieptespel te zien. Hierbij zijn vooraan grote bomen geplant die als kader dienen. Tevens is te zien dat de begroeiing onderaan de heuvel licht van kleur is en meer naar boven donkerder wordt. Door deze keuze van vorm, kleur en grootte lijkt het uitzicht veel groter dan het in werkelijkheid is.
9. Vervolg de verharde weg en steek na ongeveer 100 m de weg over naar het pad wat langs de vijver leidt (bij het rustbankje). Hier heeft u een mooi uitzicht over de vijver.
10. Het pad langs het water blijven volgen.
11. Bij het volgende bankje ziet u aan de overzijde van het water ronde oevers, diverse bomen en een rietoever. Deze rietoever is tijdens de herinrichting aangelegd ter bevordering van de ecologische ontwikkeling van het waterleven. De bomen aan de overzijde zijn onder andere de inheemse Eik en de Treurbeuk.
12. Het pad langs het water blijven volgen.
13. Aan de linkerzijde in het water bevindt zich een ecologisch eilandje. Er zijn drie van deze eilandjes in het plantsoen. Op en om deze eilandjes kan de natuur ongestoord zijn gang gaan. Daarmee zijn het goede rustplekken voor vogels en andere dieren.
14. Bij de verharde weg rechts afslaan en daarna links, de verharde weg volgen.
15. Na ongeveer 60 m ziet u aan uw rechts het "Sikkenspoortje". In de 17de eeuw was dit poortje een doorgang in de stadswal. Tegenwoordig is het Sikkenspoortje ingericht als overwinterplaats voor vleermuizen.
16. Vanaf het Sikkenspoortje heeft u uitzicht over het water. Dit is weer een voorbeeld van dieptespel. Vanaf hier lijkt het park dieper dan het werkelijk is (168 m).

Het Noorderplantsoen

17. Vervolg de route over de verharde weg en sla het eerste pad schuin links in.
18. Sla rechts het pad in dat de heuvel op gaat. **Opmerkelijk** is dat hier maar weinig plantensoorten groeien. Dit komt door het dikke bladerdak dat de bomen hadden. Om verschillende plantsoorten een kans te geven zijn er tijdens de herinrichting een aantal grote beuken weggehaald. Zo komt er meer licht op de grond en met goed onderhoud kan er zich een meer gevarieerde vegetatie ontwikkelen.
19. Loop de heuvel af naar beneden. Links van u ziet u dan weer een ecologisch eilandje in de vijver liggen.
20. Steek de weg over en loop het wandelpad in langs het water.
21. Langs het wandelpad ziet u een ecologische zone. De natuur mag hier net als op de eilanden zijn eigen gang gaan. De kruidenvegetatie vormt een voedselbron en bestaat uit waardplanten voor vele insecten, wat weer vogels aantrekt.
22. Na ongeveer 50 m heeft u aan uw linkerkant weer een mooie doorkijk over het water. Rechts van u staat één van de oudste bomen van het plantsoen. Omdat de oorspronkelijke ontwerptekeningen niet meer bestaan, is de precieze plantdatum niet bekend, maar deze populier is minimaal 100 jaar oud.
23. Volg het pad vervolgens omhoog. Als u dit te zwaar vindt kunt u het pad langs het water vervolgen. De route gaat voor u dan verder bij punt 28.
24. De heuvel waar u nu op staat heet de Jatsdwinger (13m hoog). Dit punt was bij de aanleg een van de indrukwekkendste elementen van de Engelse landschapstijl. Vanaf dit punt kon je over stad en landschap uitkijken. In de jaren is Groningen uitgebreid en door de bomen die nu op de heuvel staan heeft het geen functie meer als uitkijkpunt.
25. Aan uw rechterkant ziet u de muziekoepel. Deze wordt gebruikt voor culturele doeleinden.
26. Daal aan uw linkerkant met het pad/trap de heuvel af. Hier loopt u weer in een ecologische zone. Het dode hout dat her en der bij elkaar ligt, is bedoeld om insecten en andere dieren een schuilplaats of nestplek te geven. Daarnaast zijn ook verschillende soorten paddestoelen afhankelijk van dit hout. Mede door de vele bomen op deze plek zijn hier onder andere de Boomklever en het Winterkoninkje te zien.
27. Beneden slaat u het pad rechtsaf.
28. Volg het pad langs het water. Hier heeft u op een gegeven moment drie hoge populieren op een rijtje staan **[Afb.2 Populieren]**. Deze bomen zijn erg belangrijk voor hollenbroeders, zoals de kauw en de duif. Ook buiten het broedseizoen zijn hier vaak duiven te zien.
29. Steek de Moesstraat over. Op het eilandje aan uw linkerhand ziet u een treurwilg. Deze is dankzij de gemeenteraad blijven staan. Treurwilgen zijn onvruchtbaar hetgeen inhoudt dat ze alleen kunnen vermenigvuldigen door stekken.
30. Ga bij de eerstvolgende kruising links en dan rechts aanhouden. Vervolgens bij de volgende kruising rechts.
31. Bij de verharde weg rechts en deze blijven volgen.
32. Steek de Moesstraat over de Kruißingel in en volg de verharde weg terug naar het restaurant, waar deze wandelroute begon.

Legenda

- Startpunt route
- Route
- Verharde wegen
- Wandelpaden
- Begroeiing
- Vijvers
- Gras
- Speelweide
- Hondenuitlaatgebied

Plattegrond

Afb. 2 Populieren

Oktober, 2006

Informatie:

Gemeente Groningen
Dienst Ruimtelijke Ordening/ Economische Zaken
Postbus 30026
9700 RM Groningen,
Tel. 050 367 8910
E-mail: info@groningen.nl t.a.v. Stadsecoloog

Parkcommissie:

E-mail: info@noorderplantsoen.nl
www.noorderplantsoen.nl

Tekst en Fotografie:

M. Bokje, K. Buijtelaar, J. Gotink, R. Normann,
M. Schouten, Y. Stoker, I. Tielen,
L. Veldhoen, Van Hall Larenstein, Leeuwarden

Folderontwerp:

Maritza Amatngali

Kinderspeurtocht

"Huisje-Boompje-Beestje"⁹⁹

De kinderen die meelopen met de wandelroute kunnen zich vermaken met de kinderspeurtocht "Huisje-Boompje-Beestje". Op een leuke en speelse manier leren de kinderen iets over dieren, over het park en de natuur.

Als je iets gezien hebt kan je het hokje naast de foto aankruizen.

Pranse vijver met fonteinen

Welke dieren zie je in de vijver?

In dit water kunnen veel dieren zitten, zoals visjes, eenden, ganzen maar ook groene kikkers. Een kikker met een lange staart en kikkers met een lange staart. Deze heten salamanders.

Stadswal

Waar diende vroeger een stadsmuur voor?

BANG BOOM BANG! Op de stadswallen stonden kanonnen klaar om er mee over de gracht op de vijand te schieten. Ze zijn na de aanleg in 1607 diverse keren gebruikt bij een belegering van de stad.

Een entboom

Zie jij het verschil tussen de bovenkant en de onderkant van de stam van deze boom?

De onderkant is van een normale kastanjeboom. Maar de bovenkant is van een andere soort, namelijk de Rode Paardekastanje. De bovenkant is bovenop de onderstam gezet (geënt).

Poortje

Wat zit er achter deze poort?

Vroeger werd deze poort gebruikt door soldaten die de stad moesten verdedigen tegen indringers. Nu wonen er in de winter vleermuizen die hier een winterslaap houden. Ze hangen de hele winter onderste boven aan het dak. Vleermuizen zenden hoge geluiden uit die weerkaatsen op de insecten en zo kunnen ze hun eten vinden.

De oude boom, Ginkgo

Weet jij hoelang deze boomsoort al bestaat?

De Ginkgo, of Japanse notenboom, bestond al in de tijd van de dinosaurusen! In China gebruiken ze de bladeren van deze boom vroeger in medicijnen! En zelfs nu nog wordt het daar nog voor gebruikt.

De wilde eend

Een rararaadse!! *Wat zegt een eend als hij van de stadsmuur valt? * K W A K ! *

Haw he? Maar zonder grepjes. Wat is dat een mannetjes eend een hele mooie groene kop heeft? Het vrouwtje is helemaal bruin. Kijk maar eens goed, zie je een mannetje of een vrouwtje in het park?

De heuvel

Hoe hoog denk jij dat deze heuvel is?

Vroeger was deze heuvel een mooi uitzichtpunt waar je een heel ver kon kijken! Hij is wel 1,5 meter hoog! Dat is bijna net zo hoog als wij! Zelfs kinderen bovenop elkaar! Ze zelf ook maar eens op het hoogste puntje staan. Zie jij ook meer dan daar beneden?

Het eiland

Welke vogel staat op het eiland?

Wat is dat de mannetjes lepelaar van grommen? Die doet hij om zijn vrouwtje te lokken in de lente.

Zwarte vogels

Weet jij welke vogel dit is?

Het is een kauwtje. Deze vogel zit veel op de kraai, maar hij is een klein en kijkt naar de witte vogels en zijn grize achterhoofd. Het mannetje en vrouwtje blijven hun hele leven bij elkaar en ze bouwen hun nest bovenop hoge gebouwen en soms in schoorstenen van woonhuizen.

TIP: Verzamel allemaal verschillende bladeren. Leg deze te drogen tussen een boek, en bewaar deze in een map. Schrijf erbij van welke boom het blad afkomt.